
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LIX

Ljubljana 2023

ZBORNIK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N.S. LIX/2023

Izдало in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

KATRA MEKE, glavna in odgovorna urednica / Editor in Chief
KATARINA ŠMID, urednica tekoče številke / Editor of the Current Volume
NEŽA ČEBRON LIPOVEC, NATASA IVANOVIC, MATEJ KLEMENČIČ,
FRONCI LAZARINI, HELENA SERAŽIN, KATARINA ŠMID, SAMO ŠTEFANAC

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, FRANCESCO CAGLIOTI, NINA KUDIŠ, VLADIMIR MARKOVIC,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, CARL BRANDON STREHLKE

Tehnična urednica / Production Editor

SARA TURK

Lektoriranje / Language Editing

KATJA KRIŽNIK JERAJ (SLOVENŠČINA), JOSH ROCCHIO (ANGLEŠČINA),
ANA VIDRIH GREGORIČ (ITALIJANŠČINA)

Oblikovanje in postavitev / Design and Typesetting
STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

TISKARNA KNJIGOVEZNICA RADOVLJICA

Naklada / Number of Copies Printed
300 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, FRANCIS, SCOPUS

© SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, 2023

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI OBJAVLJENIH
PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNIK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO JE DEL PROGRAMA SLOVENSKEGA
UMETNOSTNOZGODOVINSKEGA DRUŠTVA, KI GA SOFINANCIRA MINISTRSTVO
ZA KULTURO REPUBLIKE SLOVENIJE. IZHaja OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKovalno DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE.

Kazalo / Contents

RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES

TOMISLAV VIGNJEVIĆ

Od spomina na ustoličenje koroških vojvod do »kraljestva 9

Sklavanije«. O nekaterih grbih slovenskih dežel v umetninah,
povezanih z Maksimilijanom I.

*From the Commemoration of the Carinthian Dukes' Enthronement
to the „Kingdom of Sclavania“. On Some Coats of Arms from
the Slovene Lands in Artworks Related to Maximilian I*

MATEVŽ REMŠKAR

Grafične predloge v delavnici Mojstra Trbojske Marije 25

*Graphic Sources in the Workshop of the Master
of the Trboje Madonna*

IVANA TOMAS, PREDRAG MARKOVIĆ

New Insights about the Gothic Chapel of St Jacob (Virgin Mary) 47
on Očura

Nov razmislek o gotski (Marijini) kapeli sv. Jakoba na Očuri

TIM MAVRIČ

Poskus opredelitve arhitekturnega razvoja palače Barbabianca 79
v Kopru

*An Attempt to Define the Architectural Development
of the Barbabianca Palace in Koper*

STANKO KOKOLE

Herodotove zgodbe in zagonetno »Venerino slavje« 103
Franca Kavčiča

*The Histories of Herodotus and the Enigmatic “Feast of Venus”
by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig)*

- MIHA VALANT
Four "Sensationsbilder" in Ljubljana 119
Štiri "Sensationsbilder" v Ljubljani
-

- MATEJA BREŠČAK
Nagrobnik Janu Legu kiparja Svetoslava Peruzzija v Pragi 145
The Headstone for Jan Lego's Grave in Prague by Sculptor Svetoslav Peruzzi
-

- BRIGITA JENKO
Pripravljalna slika za spomenik Nazariu Sauru v Kopru. 163
Neznano delo Uga Flumianija
Dipinto preparatorio per il monumento a Nazario Sauro a Capodistria.
Opera sconosciuta di Ugo Flumiani
-

- FRANCI LAZARINI
Načrt Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu 191
Edo Mihevc's Plan for the Renovation of Ljubljana Castle
-

Od spomina na ustoličenje koroških vojvod do »kraljestva Sklavaniye«. O nekaterih grbih slovenskih dežel v umetninah, povezanih z Maksimilijanom I.

TOMISLAV VIGNJEVIĆ

Kompleksni pomeni grbovnih celot, ki lahko označujejo razmerja moči, dejansko oblast ali pa želje po njej, so natančno kodirani v številnih heraldičnih sistemih. Umestitev grbov vladarskih in drugih plemiških rodbin vsekakor zasleduje specifično sistematično ureditev, pri kateri moramo upoštevati historični in prostorski kontekst, funkcijo in simbolni pomen ter nenazadnje tudi umetniško in dekorativno vrednost celote. V obravnavah različnih heraldičnih sistemov, ki so bili vizualizirani bodisi v tiskih, iluminiranih rokopisih in na slikah, na pročeljih in v notranjščinah stavb ali pa v državnih ali vladarskih, uradnih prostorih in dvoranah, je nujno poudariti dejstvo, da je tudi grb lahko predmet interpretacije. Tako lahko med drugim označuje osebo, družino, titulo ali pa območje, ki mu določena rodbina vlada, ali pa ima težnjo do njega. V odvisnosti od dejanske situacije, umeštitev emblemov in komunikacije ter ciljnega občinstva, lahko ista reprezentacija grba napotuje tako na določeno osebo, kot tudi na družino, naslov ali ozemlje ter nenazadnje tudi na vse te pomene skupaj.¹

Vladarske reprezentacije in dvorskoga kodeksa gospodstva si na prehodu v zgodnji novi vek ni mogoče zamisliti brez heraldičnega zastopstva. To je namenjeno predvsem zastopstvu in identifikaciji svojih nosilcev ter označevanju področja njegove oblasti in vpliva ter tudi zmožnosti ohranjanja spomina. Lahko pa gre za upodobitve starih grbov in njihove analize, ki so v zgodnjem novem veku že predmet genealoških in heraldičnih raziskav, kakršne postanejo aktualne v tem času prehoda. Izjemen pomen dvogovora in medsebojnega dopolnjevanja grba in podobe določene osebe pa je natančno razviden v razvoju portreta v 15. stoletju.²

¹ Miguel METELO DE SEIXAS – Torsten HILTMANN, Heraldic Decor as a Research Problem. The »Sala dos Brasões« of the Sintra Palace and Heraldry in Medieval and Early Modern State Rooms, *Heraldry in Medieval and Early Modern State Rooms* (edd. Torsten Hiltmann – Miguel Metelo de Seixas), Ostfildern 2020 (Heraldic Studies, 3), p. 16.

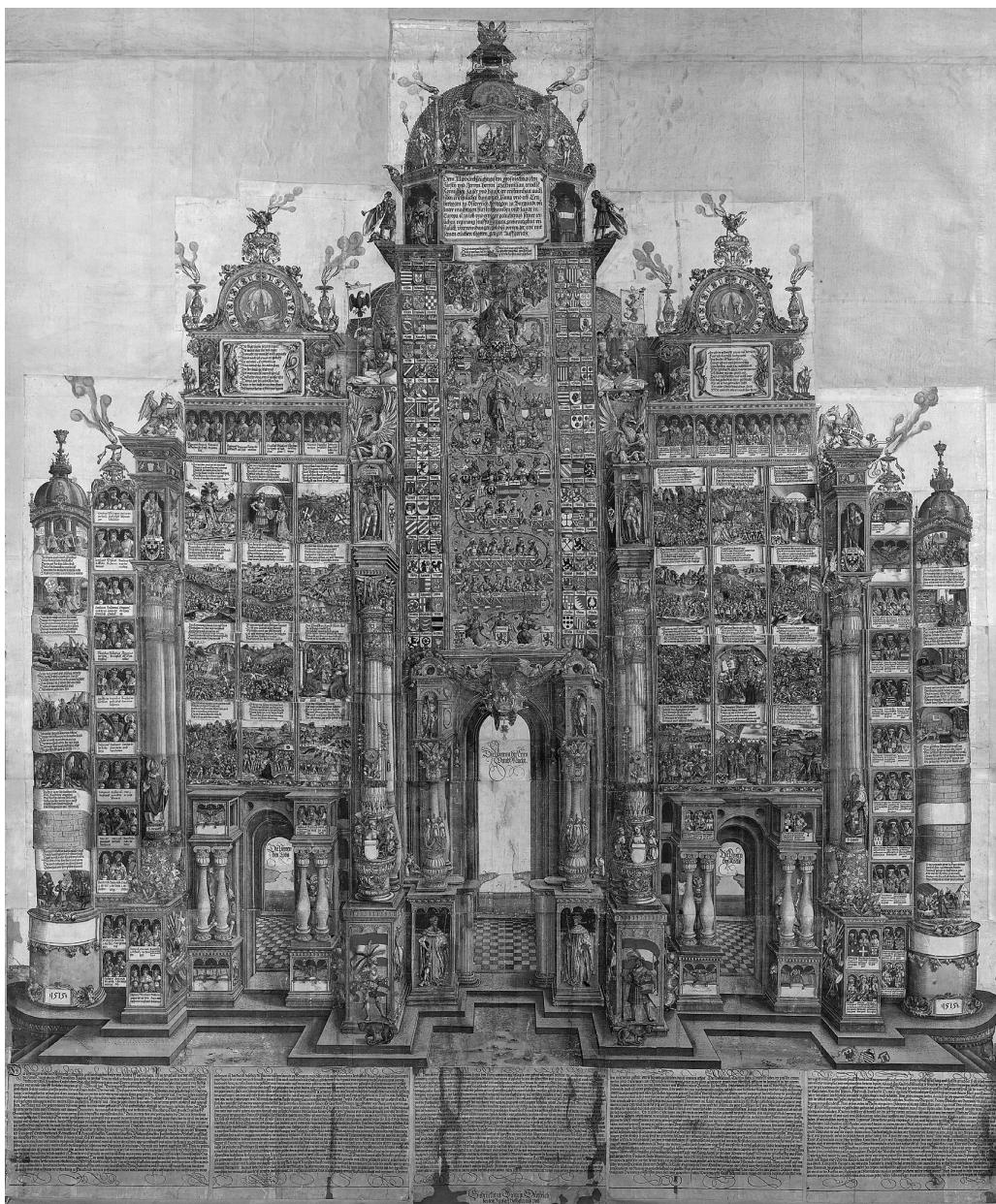
² Hans BELTING, *Antropologija podobe. Osnutki znanosti o podobi*, Ljubljana 2004, pp. 129–154.

V tem članku obravnavamo različne upodobitve grbov slovenskih dežel v ume-tninah, ki so nastale po naročilu ali pa v krogu cesarja Maksimilijana I. V teh delih se zrcali naročnikova želja po vizualizaciji politične moči in njegovih načrtov pri tem. Vizualizacija vertikalne hierarhične strukture družbe in oblastnih razmerij posamezne vladarske rodbine je seveda lahko prisotna tudi v delih, katerih osnovni namen je kar se da nazorno čaščenje in propagiranje določene vladarske dinastije ali posameznega vladarja. Značilen primer take propagande in poveličevanja vladarja je izjemno obsežna lesorezna podoba *Slavoloka cesarja Maksimiljana I.* (*Ehrenpforte*, ki je nastala med letoma 1512 in 1517) (sl. 1). To obsežno grafično delo, ki nosi naslov *Portenn der Eeren vnnd Macht* (*Portal slave in oblasti*), meri 341 cm v višino in 292 cm v širino in je s tem največja lesorezna celota klasične zgodovine umetnosti. Datirana je z letnico 1515, natisnili pa so jo v letih 1517 in 1518 pod budnim očesom Albrechta Dürerja v Nürnbergu. Izdelavo risanih predlog za posamezne lesorezne liste - vsega skupaj je bilo izdelanih oziroma izrezljanih 195 lesoreznih plošč, od katerih jih je v dunajski Albertini do danes ohranjenih 171 – pa so razdelili med več slikarjev.

Za to izjemno obsežno grafično celoto, ki meri več kot deset kvadratnih metrov, so poleg Dürerja in njegove delavnice lesoreze ustvarili še augsburgški slikar Hans Burgkmair st., regensburški mojster Albrecht Altdorfer, pa Wolf Traut, Hans Springinklee, Leonhard Beck, Hans Schäuflein in Wolf Huber ter drugi umetniki, ki so bili pri tem zahtevnem projektu povezani s cesarjem Maksimilijanom I. Lesorezne plošče so izrezljali pod vodstvom v Antwerpnu rojenega, v Augsburgu delajočega grafika Josta de Negkerja številni *Formschneiderji*, med drugim vodilni nürnbergški *Formschneider* Hieronymus Andreae in njegovi pomočniki.

Celoto, s katero se je Maksimilijan I. ukvarjal vse od leta 1505, je oblikovno sprva zasnoval cesarjev dvorni slikar Jörg Kölderer, ki je deloval v Innsbrucku. Kasneje je projekt prevzel Albrecht Dürer, ki je zasnoval novo celoto, temelječo na podobi cesarskega slavoloka; za vzor je imel forme antičnih slavolokov. Idejni koncept oziroma vsebina te izjemno obsežne grafične celote pa je delo učenega humanista, dvornega zgodovinarja in matematika Johannesa Stabiusa (pred 1465–1522), ki je prispeval tudi besedila za posamezne prizore, ki so ob spodnjem robu slavoločne forme. Namen tega obsežnega lesoreznega dela je bil predvsem propaganden, saj naj bi ga razstavljal predvsem v vladarskih palačah in mestnih hišah ter na ta način z njim slavili cesarja Maksimilijana I., njegove dosežke, politično moč in prednike.³

³ Gl. predvsem Thomas Ulrich SCHAUERTE, *Die Ehrenpforte für Kaiser Maximilian I. Dürer und Altdorfer im Dienst des Herrschers*, München – Berlin 2001(Kunstwissenschaftliche Studien, 95).

1. Albrecht Dürer e. a., Slavolok cesarja Maksimilijana I. Dunaj, Albertina

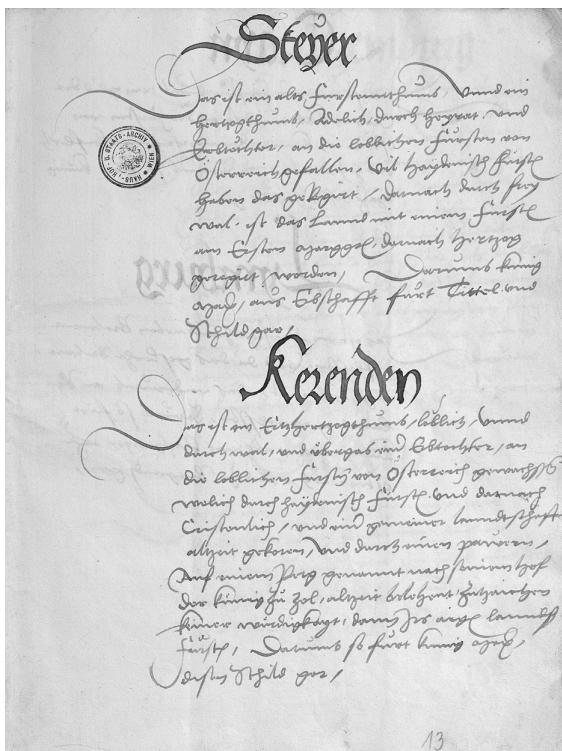
2. Albrecht Dürer e. a., Grb Celjske grofije (detajl), Slavolok cesarja Maksimilijana I. Dunaj, Albertina

Ta Slavolok je le eno od številnih del, s katerimi je Maksimilijan I. skušal med drugim ohraniti spomin na svojo rodino in lastno osebnost ter se na ta način ohraniti v kolektivnem spominu.⁴

Na tej obsežni lesorezni propagandni umetnosti, ki so jo povsem ustrezno opredelili tudi kot »Maksimilijanov multimedijijski avtoportret«,⁵ je med drugim upodobljena celotna genealoška linija vladarja oziroma rodbinsko drevo, ki se začne daleč pred nastankom krščanstva že v obdobju trojanskih vojn in je v središču kompozicije. Na tej propagandni osnovi je upodobljena tudi celotna portretna vrsta vladarskih oziroma cesarskih predhodnikov, začenši z Julijem Cesarjem. Nato pa so tu upodobljeni razni prizori in pomembni dogodki iz vladavine cesarja Maksimilijana I., predvsem njegovi številni vojaški podvigi.

⁴ Gl. Jan-Dirk MÜLLER, Gedenktafel, *Literatur und Hofgesellschaft um Maximilian I.*, München 1982 (Forschungen zur Geschichte der älteren deutschen Literatur, 2); Alexander KAGERER, *Macht und Medien um 1500. Selbstinszenierungen und Legitimationsstrategien von Habsburgern und Fugern*, Berlin – Boston 2017 (Deutsche Literatur. Studien und Quellen, 23).

⁵ Thomas SCHAUERTE, Die Ehrenpforte. Maximilians multimediales Selbstporträt und seine Adressanten, *Maximilian I. Aufbruch in die Neuzeit* (edd. Monika Frenzel – Christian Gepp – Markus Wimmer), Innsbruck 2019, p. 129.

3. »Grbovna knjiga«, fol. 7v. Dunaj, Haus-, Hof- und Staatsarchiv

Na sredi te lesorezne celote pa so v dveh osrednjih navpičnih vrstah grbi več kot petdesetih habsburških dinastičnih območij, ki so bila last oziroma so bila podrejena habsburški vladarski hiši. Na levi strani je tako vertikalna vrsta 57 grbov območij, ki so pripadala Habsburžanom oziroma cesarju Maksimilijanu. Na desni strani pa je v navpični vrsti 51 grb, ki predstavljajo habsburške pridobitve, dosežene z Maksimilijanovo burgundsko in Filipovo špansko poroko. Nad obema stranskima portaloma je upodobljeno zaporedje dinastičnih porok ter vladarjevih junaških dejanj, večinoma vojaških, to pa dopolnjujeta še stranska stolpa lesoreznimi ponazoritvami cele vrste Maksimilijanovih izjemnih sposobnosti in značajskih lastnosti.⁶

Slavolok zatorej posveča največ pozornosti slovitim habsburškim prednikom in tudi rodbinskemu drevesu Maksimilijana. Poleg tega si na tem temelju rodbinskih povezav in sorodstva razglaša oziroma si lasti tudi oblast nad obsežnimi področji in drugimi dinastičnimi območji. Gre za nazorno ponazoritev ključnega Maksimilijanovega zahtevka po oblasti nad določenimi deli sveta in tudi po čaščenju, ki naj bi mu bilo namenjeno. Ta oblast in čaščenje pa naj bi bila posledica njegove

⁶ Thomas SCHAUERTE, Die Ehrenpforte, *Kaiser Maximilian I. und die Kunst der Dürerzeit* (edd. Eva Michel – Maria Luise Sternath), München – London – New York 2012, pp. 373–374.

družinske zgodovine, prednikov in genealogije ter njegovega življenja, kot jih izčrno predstavlja slavolok.⁷

Med drugim pa na tem delu slavoloka, ki ga krasijo številni grbi, torej na levi stani oziroma v levi navpični vrsti osrednjega dela, najdemo tudi Celjsko grofijo z njenim grbom (sl. 2). Ta prikaz dednih in drugih Habsburžanom podrejenih ali pripadajočih dežel je zelo značilen primer nazorne legitimacije vladarske oblasti in istočasno učinkovite politične propagande s sredstvi likovne umetnosti.⁸ Na lesorezu *Slavoloka Maksimiljana I.* so tako zastopane tudi druge dežele, ki so bile last oziroma so bile podrejene habsburški vladarski hiši. Poleg vojvodstev Štajerske, Koroške in Kranjske, sta na srednjem portalu slavoloka tudi grba Goriške grofije, ki je leta 1500 prešla pod habsburško oblast, in pa Slovenske marke (*Windisch markh*). Vsekakor gre za očiten primer, ko sta heraldika in genealogija istočasno simbol in apoteoza ter tudi že temelj za začetke zgodovinskih raziskav, značilnih za zgodnji novi vek.

Viri za prikaze genealogije in heraldike na cesarjevem Slavoloku so bili brez dvo- ma številni, med njimi pa je v tej luči za nas zanimiva tudi *Grbovna knjiga Maksimilijana I.*, ki je sedaj shranjena v dunajskem Avstrijskem državnem arhivu.⁹ Naslovljena je *Wappen Puech* in obsega 25 listov. Kljub temu da ni zanesljivo datirana, saj je letnica 1507, ki je zapisana, kasnejša, lahko s precejšnjo mero verjetnosti domnevamo, da je nastala najverjetneje prav leta 1507. Maksimilijan v tem rokopisu namreč še ni označen kot cesar, torej je nastala pred letom 1508, ko je bil kronan za cesarja. Sočasno pa je v tem besedilu že omenjena dvojna poroka obeh kraljevih vnukov, ki se je izvršila 20. marca 1506, kar je *terminus post quem*.¹⁰

Avtor besedila v tej redko obravnavani knjigi je bil najverjetneje eden od izobražencev iz kroga cesarjevih historiografov in učenjakov. Med temi številnimi humanisti pridejo najbolj v poštev Ladislaus Sunthaym, pa tudi Johannes Stabius ter Jakob Mennel in Konrad Peutinger.¹¹ Vsekakor ni nobenih trdnih zagotovil, da je bila *Grbovna knjiga Maksimilijana I.* sploh dokončana, saj denimo številna gospostva, upodobljena na *Slavoloku*, niso niti omenjena v tej knjigi, po dru-

⁷ Larry SILVER, *Marketing Maximilian. The Visual Ideology of a Holy Roman Emperor*, Princeton – Oxford 2008, p. 55.

⁸ Albrecht Dürer. *Das druckgraphische Werk. Band II., Holzschnitte und Holzschnittfolgen* (edd. Rainer Schoch – Matthias Mende – Anna Scherbaum), München 2002, pp. 393–412.

⁹ Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HausA Familienakten 4–20).

¹⁰ Anna CORETH, Ein Wappenbuch Kaiser Maximilians I., *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, II/1, 1949, p. 291.

¹¹ CORETH 1949, cit. n. 10, pp. 292–293.

gi strani pa je v knjigi opisanih osem gospostev, ki jih na *Slavoloku Maksimilijana I.* ne najdemo.

Tako je o Celjski grofiji zapisano: »Je izumrla grofija svobodnih grofov Celjskih / ki nikoli ni bila podrejena nobeni kroni s spremembami in izumrtjem je prešla na Avstrijsko hišo / kot Lienz / zato nosi kralj Maks / prav ta grb«.¹²

Posebna zgodba je besedilo vovodini Kranjski, kjer je zapisano: »Gre za novo kneževino / del Hrvaške krone / je prešla k avstrijskim vladarjem / večinoma s ku-pnino in porokami / zato nosi kralj Maks prav ta grb.«¹³

Še zlasti pa je zanimivo besedilo o koroškem vovodstvu (*Kerenden*) (sl. 3), kjer je zapisano: »Das ist ein Ertzhertzogthumb / loblich / Vnnd durch wal vnd übergab vnd Erbtochter / an die loblichen Fürsten von Österreich gewachsen welich durch heydenisch Fürsten. Vnd darnach Cristenlich / vnd ein gemeiner lanndschaft allzeit gekoren / Und durch einen pawren / Auf eine Perg gennent nach seinem hof der könig Zu Zol / altzeit belehent / Zutzichen Keiner würdigkeyt / dann Irs aigenen lannds Fürsten / Darumb furt kunig Max / disen Schild gar.«¹⁴

Besedilo zatorej govori o ustoličevanju koroških vovod na Gospovetskem polju oziroma na Krnskem gradu, kjer je potekal obred, in priča o ohranitvi spomina in izročila na ta starodavni vladarski obred. Gre pa verjetno predvsem za nekakšen odsev Maksimilianovega interesa za umeščanje pri knežjem kamnu na Gospovetskem polju, saj je ta cesar nameraval obnoviti obred, in sicer le v zvezi z lastnim prejemom dežele v fevd od kmeta,¹⁵ kot je zapisano v neki listini iz leta 1506. Vsekakor je bil ta cesar edini dejavnik v tem času, ki je mislil na celotno ustoličevanje, kar se povsem sklada z njegovo ostalo politiko, s katero se je želel opreti na širše plasti prebivalstva in se osvoboditi premočnega vpliva deželnega plemstva oziroma deželnih stanov.¹⁶

¹² »Ist ein abgestorben Graffschafft von den Freyen Grafen von Zilj / Die nye keiner Cron vnnderworffen gewesen sein Ist duch abwechssel vnd absterben / kommen an das hauß Österreich / wie Lientz / Darumb furt kunig Max / disen Schild gar.«; CORETH 1949, cit. n. 10, p. 303; SCHAUERTE 2001, cit. n. 3, p. 211.

¹³ »Dasi st ein new Furstenthumb / ein glid der Cron in krabaten / ist an die Fursten von Österreich kommen / den meren Teyl keuflich vnd heyratlich / Darumb furt kunig Max / disen Schild gar.«; SCHAUERTE 2001, cit. n. 3, p. 218.

¹⁴ »To je častitljivo nadvojvodstvo in z volitvijo in predajo in [s poroko] z dedinjo je prešlo k častitljivim knezom Avstrije. Od poganskih in nato krščanskih knezov je bilo vedno potrjeno s strani celotne dežele in po kmetu na gori poimenovani po njegovem dvoru Zol [Zollfeld ali Gospovetsko polje] kralju vedno podeljeno v fevd brez vsakega dodatnega naslova, razen da je njihov deželni knez. Zato nosi kralj Max prav ta grb.« CORETH 1949, cit. n. 10, p. 299.

¹⁵ Bogo GRAFENAUER, *Ustoličevanje koroških vovod in država karantanskih Slovencev*, Ljubljana 1952, p. 307.

¹⁶ GRAFENAUER 1952, cit. n. 15, p. 316.

4. Albrecht Dürer e. a., Desni stranski stolp (detajl), Slavolok cesarja Maksimilijana I. Dunaj, Albertina

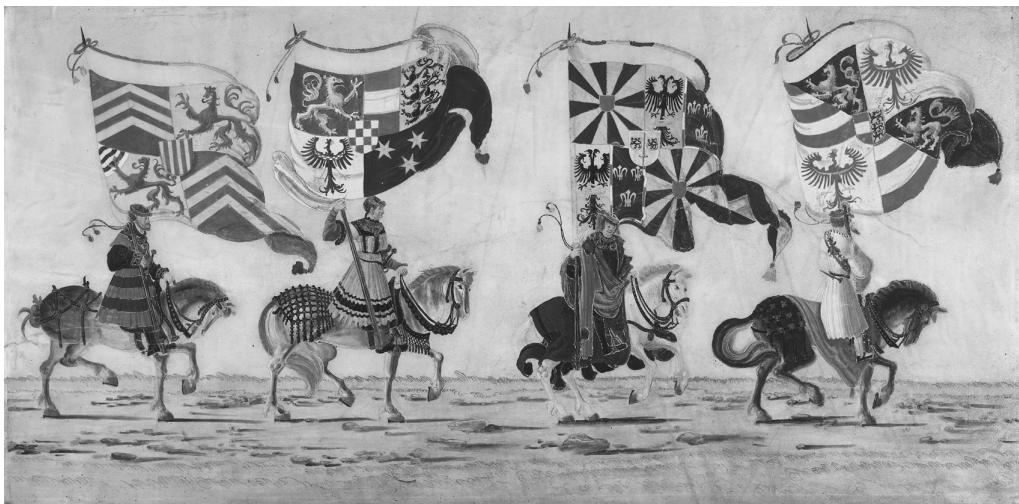

5. Albrecht Dürer e. a., Albrecht Altdorfer in delavnica (detajl), Slavolok cesarja Maksimilijana I. Dunaj, Albertina

Posebna pozornost do dednih dežel ter ambicioznost novih političnih načrtov in poskusov ustvarjanja in preoblikovanj različnih političnih entitet pa je pri Maksimilijanu I. najbolj izražena na enem od lesoreznih prizorov na desnem stranskem stolpu njegovega *Slavoloka* (sl. 4). Gre za drugi prizor od zgoraj na tem stranskem stolpu, avtor tega lesoreza pa je Albrecht Altdorfer.¹⁷ Tukaj je na desni upodobljen cesar Maksimilijan, sedeč na prestolu z baldahinom in v tričetrtinskem profilu (sl. 5). Vladar je upodobljen v oklepu in cesarskem ornatu z mečem v desnici in vladarskim jabolkom v levici ter s cesarsko krono na glavi. Cesar posluša branje besedila na zapečatenem pismu ali odloku, ki ga drži v rokah in prebira pred Maksimilijanom klečeč svetovalec ali dvorjan.

Na sredini lesoreza pa je podoba stoečega dvorskega herolda, oblečenega v tuniko s podobo cesarskega dvoglavega orla, ki interpretira ter s kazalcem levice in s palico v desni roki kaže na podobe devetih grbov. Ti so razdeljeni v tri vrste s po tremi grbi na tabli, ki je postavljena v levi del sobane. Na vrhu te table je viden odgrnjena zastor, za heroldom pa se skozi biforo odpira pogled na pokrajino z gradom in gorovjem.

¹⁷ SCHAUERTE 2001, cit. n. 3, pp. 332–333.

6. Albrecht Altdorfer in delavnica, Zmagoslavni pohod cesarja Maksimilijana I., Jezdeci s prapori. Dunaj, Albertina

Grbi, upodobljeni v zgornjih dveh vrstah, so nadalje določeni s kronami, kar pomeni, da gre za šest kraljevin, spodnji trije grbi pa imajo na vrhu vojvodsko po-krivalo in gre torej za tri vojvodstva. Kljub razmeroma majhnim meram teh grbov je očitno, da sta si avtorja programa zaželeta možnost natančnega identificiranja posameznih podob, kar pomeni, da sta Johan Stabius in Maksimilijan morala ume-tnikom predložiti natančen program. Maksimiljan je v naslovu *Slavoloka ozna-čen kot »Sedmih krščanskih kraljestev kralj in dedič«*,¹⁸ pričujočemu lesorezu pa pripada tudi v spodnjem delu te lesorezne celote zapisano Stabiusovo besedilo ali program, ki govori, da je prikazana »preobrazba hiš Avstrije in Burgundije v kraljestva«.¹⁹ Dejansko pa je sledeč upodobitvi teh kraljestev kar šest in poleg njih še tri vojvodstva.²⁰

Ti grbi so očitno večinoma sestavljeni iz znanih emblemov, tako večkrat na-stopata Burgundija in Avstrija, pa tudi tirolski orel, a je medsebojna povezava polj

¹⁸ »siben cristenlicher kunigreich Kunig vnd erb«; SCHAUERTE 2001, cit. n. 3, p. 333.

¹⁹ Anja EISENBEISS, Wappen und Bilder im Diskurs. Das Beispiel der Habsburger, *Das Mittelalter*, XI/2, 2006, p. 100 (»...verwandlung der hewser Osterreich und Burgunds in künigreich«).

²⁰ Celotno besedilo ob tej grafiki se glasi: »Die hewser Burgund Osterreich / Hat er gemacht tzierde künigreich / Darin erhebt sein hohen stam / Die wappen tzogen schon tzwsam / Sein erben als tzu nutz vnd eer / Zu den im stund sein furstlich geer.« SCHAUERTE 2001, cit. n. 3, p. 332. (»Hiši Bur-gundije in Avstrije / je naredil za krasni kraljestvi / in s tem povzdignil svoj visoki rod / grbi se lepo skladajo / za dedičev korist in čast / h katerim spada njegova knežja naklonjenost«.)

in figur tako nenavadna, da se tudi najbolj verziranim poznavalcem Maksimilijanove heraldike marsikateri grb zdi zelo neobičajen.²¹ V srednji vrsti levo je tako grb s krono, sestavljen iz grbov vojvodstev Štajerske, Koroške, Kranjske ter Celjske grofije, v sredini pa je še grb kraljevine Hrvaške. Ta podoba zatorej združuje slovenske dežele in Hrvaško v enotno »kraljestvo«, kot je navedeno v tedanjem zapisu. Vsekakor ne moremo domnevati, da sta slikar Albrecht Altdorfer ali njegova delavnica, ki jima večinoma pripisujejo avtorstvo tega lesoreza, zgolj napačno ali fantazijsko upodobila grbe, predvsem zaradi dejstva, da so se isti grbi predhodno že pojavili tudi na Altdorferjevih »miniaturah« *Zmagoslavnega pohoda Maksimiliana I.* (sl. 6). Ta obsežna slikarska celota, ki je prav tako delo Altdorferja in njegove delavnice ter sodelavcev, je nastala med letoma 1512 in 1515.²² Razlika je le v vrstnem redu grbov v *Pohodu* in na lesorezu *Slavoloka* ter v odsotnosti atributa kraljevin, torej kron na praporih v *Zmagoslavnem pohodu*.

Ta sloviti »friz« akvarelov *Zmagoslavnega pohoda*, ki so nastali kot pomnik cesarjevega spomina (»zu Lob vnnd Ewiger Gedächtnüs«) ali *memoriae*, je sicer nekakšna imaginarna parada najpomembnejših oseb in dogodkov iz Maksimilijanova življenja. Cesar je določil ne le zaporedje in vsebino *Zmagoslavnega pohoda*, temveč je pozorno sledil tudi posameznim korakom k dokončni izvedbi celote. Prvotni friz, sestavljen iz 109 pergamentnih listov, se je v celoti raztezal na več kot 100 metrih v dolžino. Večina teh listov meri 50 × 100 cm. Od tega pa se je v naš čas ohranila le druga polovica celote, in sicer listi od številke 49 do 109.²³ Prvotno pa je bila načrtovana in tudi izvedena še lesorezna verzija te celote, ki je v tem međiju lahko dosegla širši krog prejemnikov.²⁴ Lesorezi se skoraj povsem skladajo z miniaturami, le ponekod prihaja do določenih sprememb, na primer pri upodobitvah Maksimiljanovih bitk.²⁵

²¹ Anna CORETH, Dynastisch-politische Ideen Kaiser Maximilians I. Zwei Studien, *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*, 3, 1950, pp. 81–105.

²² Nastanek te obsežne celote nekateri avtorji postavljajo tudi v čas med 1514 in 1516. Gl. Matthias F. MÜLLER, Albrecht Altdorfers Miniaturtriumph für Kaiser Maximilian I. Überlegungen zur Entwicklung seines figürlichen Stils von 1514 bis 1516 und Anteil seiner Mitarbeiter an der Gesamtausführung, *Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberpfalz und Regensburg*, 150, 2010, pp. 397–398.

²³ Eva MICHEL, Triumphzug Kaiser Maximilians I., *Kaiser Maximilian I. und die Kunst der Dürerzeit* (edd. Eva Michel – Maria Luise Sternath), München – London – New York 2012, p. 224.

²⁴ Eva MICHEL, »Schreib in meinen Triumph zu ainer Gedächtnüss«, Kaiser Maximilians Triumphzugsprojekt, *Maximilianvs. Die Kunst des Kaisers* (edd. Lukas Madersbacher – Erwin Pokorný), Berlin – München 2019, p. 85.

²⁵ KAGERER 2017, cit. n. 4, p. 197. Gl. tudi Christian BENEDIK, Le grandi opere xilografiche di Maksimiliano I. Il Corteo Trionfale e l'Arco di Trionfo, *Divus Maximilianus. Una contea per i Goriziani 1500–1619* (ed. Silvano Cavazza), Gorizia 2001, pp. 51–65.

7. Albrecht Altdorfer in delavnica,
Zmagoslavni pohod cesarja
Maksimilijana I., Jezdec s praporjem
"Kraljevine Sklavanije" (detajl).
Dunaj, Albertina

Cesar je ves čas izvedbe pozorno bedel nad potekom dela in nastankom teh umetnin, ki jih je marsikdaj tudi vsebinsko določil. Tako je v nekem pismu, ki ga je Maksimilijan 19. maja leta 1517 iz Antwerpna poslal Johannesu Stabiusu, omenjen priloženi in danes izgubljeni »list« (»zedl«). Na njem so bila zapisana cesarjeva navodila, ki naj bi jim dvorni zgodovinar sledil pri svojem umeščanju grbov v *Slavolok in Zmagoslavni pohod Maksimilijana I.*²⁶

Vse te grbovne podobe novih kraljestev, vizualizirane v *Zmagoslavnem pohodu*, pa so tudi natančno navedene in določene v ohranjenem zapisu programa *Zmagoslavnega pohoda*, ki ga je zasnoval historiograf Johannes Stabius in ga je cesar že

²⁶ MICHEL 2019, cit. n. 23, p. 89.

leta 1512 narekoval svojemu zaupnemu pisarju Marxu Treitzsauerweinu.²⁷ V tem programu je med drugim zapisano, naj se za jezdecem ali praporščakom, ki predstavlja Spodnjo Lombardijo in ki mu sledita zastopnika Nadpalatinata in Nadvojvodstva, zvrsti še šest avstrijskih in burgundskih kraljestev: » ... das kunigreich Austrasy. Darnach kunigreich Loterick. Darnach das kunigreich Welgen. Darnach das kunigreich Sclauania oder Wynnden. Darnach das kunigreich New Austrasy. Darnach das kunigreich Osterreich.«²⁸

Ti prapori z grbi, ki jih vihtijo vitezi na konjih na tem delu *Zmagoslavnega pohoda*, predstavljajo Rimsko cesarstvo, kot piše v ohranjenem programu, njim pa so priključeni jezdeci s prapori tistih avstrijskih dežel, ki so zgolj povezane s Cesarsvom. Tako sta prapor z grbi slovenskih dežel ali *kunigreich Sclauania na Zmagoslavnem pohodu*²⁹ (sl. 7) in grb, upodobljen na lesorezu v Slavoloku v srednji vrsti povsem levo, heraldično povsem enaka. V smeri urnega kazalca je zgoraj levo štajerski in nato koroški vojvodski grb. Spodaj desno je grb Celjske grofije in levo kranjskega vojvodstva. Povsem v sredini pa je majhen ščit z grbom hrvaške kraljevine.³⁰

Na teh dveh upodobitvah, torej na lesorezu na *Slavoloku* in v miniaturi na *Zmagoslavnem pohodu Maksimilijana I.*, so slovenske dežele s temi grbi povezane, skupaj s Hrvaško, v imaginarno »Kraljevino Sklavanijo«, ki je bila produkt sicer neuresničenih načrtov za preoblikovanje Cesarstva v ambicioznih in spremenljivih političnih načrtih cesarja Maksimilijana I.

Viri ilustracij: ©Albertina, Dunaj (1, 4, 6, 7); Saša Globočnik (2); osebni arhiv avtorja (5);
©Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Dunaj (3)

²⁷ Eva MICHEL, »Zu Lob und ewiger Gedenktnus«. Albrecht Altdorfers Triumphzug für Kaiser Maximilian I., *Kaiser Maximilian I. und die Kunst der Dürerzeit* (edd. Eva Michel – Maria Luise Sternath), München – London – New York 2012, p. 49.

²⁸ »...kraljevina Avstrazija. Nato kraljevina Lotaringija. Nato kraljevina Belgija. Nato kraljevina Sklavanija ali Vindi. Nato kraljevina Nova Avstrazija. Nato kraljevina Avstrija.«; CORETH 1950, cit. n. 21, p. 97.

²⁹ List je tako kot ostala celota hranjen v *Graphische Sammlung Albertina* na Dunaju, nosi pa inventarno številko 25228. Na njem so upodobljeni štirje jezdeci s prapori. Drugi jezdec z leve stani reprezentira »kraljevino Sklavanijo«.

³⁰ Obe deli sta obravnavani tudi v *The Last Knight. The Art, Armor, and Ambition of Maximilian I.* (ed. Pierre Terjanian), New York 2019, catt. 162, 165.

Članek je nastal v okviru Raziskovalnega programa Sredozemlje in Slovenija P6-0272.

From the Commemoration of the Carinthian Dukes' Enthronement to the "Kingdom of Sclavania". On Some Coats of Arms from the Slovene Lands in Artworks Related to Maximilian I

SUMMARY

In this article, I discuss the depictions of the coats of arms of the Slovene lands, which were created for artworks related to the commissions of Emperor Maximilian I, who left a number of artworks recording his desire to preserve his memory. This ruler from the time of transition to the early modern period was concerned both with extensive artistic propaganda and with his own *Gedechtnüss*, or memory of his life and work. In addition to the pictorial representations, this article also discusses the textual references to these coats of arms of the Slovene lands. For example, the description of the enthronement of the Carinthian dukes in 1507, which is preserved in the Vienna State Archives, is also published here, in which the enthronement ceremony is described in a convoluted manner. Particular attention is paid, however, to the two depictions of the 'Kingdom of Sclavania or Wynnden' ('Königreich Sclavania oder Wynnden') in works of art commissioned by Emperor Maximilian I, who also dictated their form with his somewhat extravagant and unorthodox instructions. These are unrealised ideas about the transformation of the Empire and new state formations within it. These ideas and plans for the Empire's transformation were, however, depicted in great detail at least twice, in the engraving that forms part of Maximilian I's *Arch of Honour* of circa 1515. This vast engraving was edited and supervised by Albrecht Dürer, with the help of several other painters. On the rightmost tower of this Arch of Honour is a woodcut image by the Regensburg painter Albrecht Altdorfer. It depicts a tableau with a herald standing next to it, which is placed in front of an image of Emperor Maximilian I, wearing the insignia of kingship and seated on a throne. This panel, in turn, shows the coats of arms of the six 'kingdoms'. In this part of the woodcut, the coat of arms, consisting of the emblems of the duchies of Carinthia, Styria, Carniola, the County of Celje, and the Kingdom of Croatia in the centre, is also to be found. According to a surviving record or instruction, it was Emperor Maximilian I who conceived this collection of coats of arms, which illustrated the division of the Empire into six kingdoms and three duchies. The same combination of coats of arms can also be seen in a miniature by the same painter, Altdorfer, in the *Triumphal Procession* of Maximilian I, which was painted between 1512 and 1515. One of the parchment sheets, which is preserved in the Graphische Sammlung Albertina in Vienna, depicts a rider with a banner bearing these same coats of arms of the Slovene lands and Croatia. In these two works of art, therefore, the original idea of the transformation of the Empire and the creation of new kingdoms, including the "Kingdom of Sclavania", as conceived and dictated by Emperor Maximilian I, is presented in this very illustrative way with the coats of arms.

[VIGNJEVIĆ 1] Albrecht Dürer e. a., Slavolok cesarja Maksimilijana I. Dunaj, Albertina

[VIGNJEVIĆ 6] Albrecht Altdorfer in delavnica, Zmagoslavni pohod cesarja Maksimilijana I., Jezdeci s praporji. Dunaj, Albertina

[VIGNJEVIĆ 7] Albrecht Altdorfer in delavnica, Zmagoslavni pohod cesarja Maksimilijana I., Jezdec s praporjem "Kraljevine Sklavaniye" (detajl). Dunaj, Albertina

Avtorji / Authors

DR. MATEJA BREŠČAK

Narodna galerija
Puharjeva ulica 9
SI-1000 Ljubljana
mateja_brescak@ng-slo.si

BRIGITA JENKO

Tomšičeva 3
SI-6310 Izola
brigita.jenko@guest.arnes.si

DOC. DR. STANKO KOKOLE

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000, Ljubljana
stanko.kokole@ff.uni-lj.si

IZR. PROF. DR. FRANCI LAZARINI

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
Koroška cesta 160
SI-2000 Maribor
franci.lazarini@um.si

Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

ZRC SAZU
Novi trg 2
SI-1000 Ljubljana
franci.lazarini@zrc-sazu.si

RED. PROF. DR. PREDRAG MARKOVIĆ

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
pmarkovi999@gmail.com

TIM MAVRIČ, MAG.

Oddelek za aplikativno naravoslovje
Univerza na Primorskem
Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije
Glagoljaška 8
SI-6000 Koper
tim.mavric@famnit.upr.si

MATEVŽ REMŠKAR

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Območna enota Ljubljana
Tržaška cesta 4
SI-1000 Ljubljana
matevz.remskar@zvkds.si
matevz.remskar@gmail.com

DOC. DR. IVANA TOMAS

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lucića 3
HR-10000 Zagreb
itomas@ffzg.hr

ASIST. DR. MIHA VALANT

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000, Ljubljana
miha.valant@ff.uni-lj.si

DR. TOMISLAV VIGNJEVIĆ

Znanstveno-raziskovalno središče Koper
Garibaldijeva 1
SI-6000 Koper

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Mateja BREŠČAK, Nagrobnik Janu Legu kiparja Svetoslava Peruzzija v Pragi

Ključne besede: Jan Lego, Svetoslav Peruzzi, nagrobna plastika, Praga, kiparstvo 19. in 20. stoletja na Slovenskem

Kipar Svetoslav Peruzzi (1881–1936) je izdelal nagrobnik Janu Legu (1833–1906), začetniku češko-slovenske vzajemnosti, ki so ga postavili na praškem pokopališču Olšanské hřbitovy. Postavitev nagrobnika lahko datiramo v leto Legove smrti konec leta 1906 oziroma v leto 1907, a takrat še brez portretnega reliefsa. Nagrobeni spomenik so »z veliko udeležbo slovenskih gostov« javno odkrili 29. junija 1911. Največje zasluge za Legov nagrobnik je imel učitelj, urednik in prevajalec Andrej Gabršček (1864–1938). V kiparskem fondu Narodne galerije je hranjen mavčni osnutek nagrobnika s prepoznamenim portretnim reliefom Jana Lega. V končno izvedbo se kipar ni odločil vključiti zgornjega dela osnutka s simboličnima figurama, ki predstavlja prijateljstvo in trdno vez slovenskega in češkega naroda.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

**Mateja BREŠČAK, The Headstone for Jan Lego's Grave in Prague
by Sculptor Svetoslav Peruzzi**

Keywords: Jan Lego, Svetoslav Peruzzi, tomb sculpture, Prague, 19th and 20th century sculpture in Slovenia

Sculptor Svetoslav Peruzzi (1881–1936) completed the bronze decoration for the headstone of Jan Lego (1833–1906), the pioneer of Czech–Slovene mutuality, which was erected in the Olšanské Hřbitovy cemetery in Prague. It is reasonable to date the setting up of the stele to the year of Lego's death, late in 1906, or in 1907, but yet without his portrait relief. The headstone was publicly inaugurated on 29 June 1911, "with a large attendance of Slovene guests." The greatest credit for Lego's headstone went to the teacher, editor and translator Andrej Gabršček (1864–1938). In the sculpture fund of the National Gallery of Slovenia, there is a plaster model of a headstone with an identifiable portrait relief of Jan Lego. The sculptor decided to omit in the final version of the model's upper part two symbolic figures personifying the friendship and the strong bond between the Slovene and the Czech nations.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

**Brigita JENKO, Pripravljalna slika za spomenik Nazariu Sauru v Kopru.
Neznano delo Uga Flumiani**

Ključne besede: Ugo Flumiani, spomenik Nazariu Sauru, Koper, Pokrajinski muzej Koper, Arduino Berlam, simbolično označevanje prostora

Članek želi osvetliti odkrito in v literaturi še neobjavljeno likovno delo tržaškega slikarja Uga Flumiani. Gre za pripravljalno sliko za spomenik koprskemu irredentistu Nazariu Sauru, ki jo hrani Pokrajinski muzej Koper. Na osnovi tega osnutka spomenika niso postavili. Drugi namen članka pa je branje te likovne podobe kot mikrozgodovinskega pričevanja iz leta 1920, ki osvetljuje petnajstletno genezo in postavitev spomenika leta 1935 v popolnoma novem duhu.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

**Brigita JENKO, Preparatory Painting for the Monument to Nazario Sauro
in Koper. Unknown Work by Ugo Flumiani**

Keywords: Ugo Flumiani, the monument to Nazario Sauro, Koper, Koper Regional Museum, Arduino Berlam, symbolic marking of space

The first and foremost aim of this article is to shed light on a figurative art piece by Triestine painter Ugo Flumiani that has hitherto eluded publication in the literature. Housed by the Koper Regional Museum, the piece at issue is a preparatory design for the monument to Nazario Sauro, a Koper irredentist. However, no monument was ever erected on the basis of that draft. A secondary purpose of the article is to present a reading of this figurative art piece as a micro-historical document from 1920, highlighting the monument's fifteen-year genesis and erection in 1935 in an entirely different spirit.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

**Stanko KOKOLE, Herodotove zgodbe in zagonetno »Venerino slavje«
Franca Kavčiča**

Ključne besede: Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig), antična književnost, profana ikonografija, »Venerino Slavje«, Herodot, boginja Milita, Gorica/Gorizia, Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, Hans Rudolph Füssli

Članek obravnava neobičajno vsebino laverane perorisbe Franca Kavčiča (Francesco/Franz Caucig [1755–1828]), ki jo hranijo v Gorici (Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, inv. št. 2181) in predstavlja najbolj celovito ohranjeno likovno pričevanje o enem izmed slikarjevih izgubljenih platen, naslikanih na Dunaju med letoma 1787 in 1791. Hans Rudolph Füssli je leta 1801 prav to sliko nekoliko zavajajoče opisal kot »Tempel und Fest der Venus zu Melita«. Toda več povednih podrobnosti in še berljivi deli zabeležke z grafitskim svinčnikom (ki vsebuje formulacijo »di Venere Melitta«) na robu same risbe nam omogočajo, da Kavčičeve dejansko literarno predlogo zanesljivo prepoznamo v Herodotovem dokaj podrobнем poročilu o babilonskem čaščenju boginje Milite (*Zgodbe* 1.199). V Gorici rojenemu slikarju je bilo antično besedilo brez dvoma dostopno v italijanskem prevodu, ki je Giulio Cesare Becelli objavil leta 1733.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Stanko KOKOLE, The Histories of Herodotus and the Enigmatic "Feast of Venus" by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig)

Keywords: Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig), Classical literature, secular iconography, "Feast of Venus", Herodotus, goddess Mylitta, Gorizia, Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, Hans Rudolph Füssli

The article discusses the elusive subject-matter of a line-and-wash drawing by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig [b. 1755 – d. 1828]), now held in Gorizia (Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, inv. no. 2181), which is the most complete surviving visual record of one of his lost canvas paintings executed in Vienna between 1787 and 1791. In 1801, Hans Rudolph Füssli rather misleadingly described that particular picture as "Tempel und Fest der Venus zu Melita." Yet, several telltale details, as well as Ksenija Rozman's groundbreaking publication of the still legible portions of a penciled marginal annotation (containing the phrase "di Venere Melitta") on the drawing sheet itself, facilitate the precise identification of Kavčič's literary source in Herodotus's descriptively evocative account of the Babylonian worship of the goddess Mylitta (*Histories* 1.199). The Classical text was no doubt accessible to the Gorizia-born painter in Giulio Cesare Beccelli's Italian translation of 1733.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Franci LAZARINI, Načrt Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu

Ključne besede: Edo Mihevc, Ljubljanski grad, arhitektura, spomeniško varstvo, revitalizacija

Prispevek obravnava neuresničene načrte arhitekta Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu, izdelane leta 1967. Projekt, ki do sedaj v strokovni literaturi ni bil analiziran, je predvideval prenovo in revitalizacijo gradu za muzejske, prireditvene, gostinske in turistične namene. Mihevčev načrt je nastal v precejšnji meri neovdvisno od starejših Plečnikovih in Kobetovih zasnov, odlikuje pa ga precejšnja inovativnost na eni in velik odnos do arhitekturne dediščine na drugi strani, hkrati pa sposobnost prilagoditve potrebam sodobnega časa.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Franci LAZARINI, Edo Mihevc's Plan for the Renovation of Ljubljana Castle

Keywords: Edo Mihevc, Ljubljana Castle, architecture, monument protection, renovation

The article focuses on the unrealized plan for the renovation of Ljubljana Castle, designed in 1967 by one of the leading Slovenian modernist architects Edo Mihevc. The project, which so far has never been analysed, envisaged the Castle's reconstruction with museum, event, restaurant, and tourist activities in mind. Mihevc's plan was made relatively independently from the older designs of Plečnik and Kobe. His innovativeness is made clear on one hand, and his remarkable attitude towards architectural heritage on the other, along with his ability to adapt the historical monument to the needs of the modern time.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Tim MAVRIČ, Poskus opredelitve arhitekturnega razvoja palače Barbabianca v Kopru

Ključne besede: Koper, Barbabianca, palača, barok

Proces postopne »aggregativne« rasti plemiških arhitektur se kaže kot pogost pojav v urbanih središčih beneškega kroga, v Kopru je bil izpričan že pri palači Tiepolo-Gravisi. Podoben proces srečamo tudi pri palači Barbabianca, ki je bila ena izmed stavb v urbanem arealu, pripadajočem plemiški družini, ki je v Kopru živelna med 16. in 18. stoletjem. Primerjava arhivskih virov z obstoječimi grajenimi strukturami kaže na serijo nakupov obstoječih starejših stavb v drugi četrtini 17. stoletja ter baročni gradbeni poseg v treći četrtini stoletja, ki je vse stavbe povezal v enotno strukturo ter hkrati dosegel učinek monumentalnosti ter reducirano obliko tlorisa beneške palače.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Tim MAVRIČ, An Attempt to Define the Architectural Development of the Barbabianca Palace in Koper

Keywords: Koper, Barbabianca, Palace, Baroque

The process of extending existing aristocratic architectural objects by constructing ways to connect them into a whole was a relatively common practice in Venetian urban centres along the Adriatic, as the example of Tiepolo-Gravisi palace in Koper shows. The Barbabianca Palace, which belonged to a noble family living in the town between the 16th and the 18th centuries, is a similar case. Archival and architectural research has shown that a series of purchases of pre-existing buildings in the second quarter of the 17th century, followed by a baroque building project in the third quarter. Besides displaying a monumental facade and a partial Venetian palace floor plan, the construction work connected all the former buildings into a unified aristocratic dwelling.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matevž REMŠKAR, Grafične predloge v delavnici Mojstra Trbojske Marije

Ključne besede: Mojster Trbojske Marije, Mojster E. S., poznogotsko kiparstvo, rezbarstvo, grafične predloge

Prispevek obravnava opus Mojstra Trbojske Marije z vidika uporabe grafičnih predlog. Poleg v literaturi že navedenih, lahko med kiparskimi deli, ki so pripisana temu solidnemu rezbarju, ne pa tudi ustvarjalnemu umetniku, in grafikami, med katerimi izstopajo tiste Mojstra E. S., najdemo še številne podobnosti. Grafične predloge so, kot kažejo obravnavani primeri, torej botrovale shemam in figuralnim tipom v kiparski produkciji delavnice Mojstra Trbojske Marije.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matevž REMŠKAR, Graphic Sources in the Workshop of the Master of the Trboje Madonna

Keywords: Master of the Trboje Madonna, Master E. S., late gothic sculpture, carving, printed templates

This paper discusses the work of the Master of the Trboje Madonna and his use of graphic templates. In addition to those already mentioned in the literature, there are many similarities between the works attributed to this not-very-creative artist and the prints he used, among which the prints of the Master E. S. stand out. Graphic templates, as shown with the discussed examples, were crucial for the schemes and figural types for the production at the workshop of the Master of the Trboje Madonna.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Ivana TOMAS, Predrag MARKOVIĆ, Nov razmislek o gotski (Marijini) kapeli sv. Jakoba na Očuri

Ključne besede: gotika, kapela na Očuri, Hrvaško Zagorje, Ivaniš Korvin, Beatrica Frankapan, Juraj Brandenburg-Ansbach

Kapela sv. Jakoba na Očuri (prvotno posvečena Mariji) je eden od bolje ohranjenih gotskih spomenikov v Hrvaškem Zagorju. Namen članka je pokazati, da je bila kapela najverjetnej zgrajena kot romarsko zatočišče proti koncu 15. ali v začetku 16. stoletja. Kot možni naročniki gradnje so predlagani trije pomembni velikaši: Ivaniš Korvin, Beatrica Frankapan in Juraj Brandenburg-Ansbach.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ivana TOMAS, Predrag MARKOVIĆ, New Insights about the Gothic Chapel of St Jacob (Virgin Mary) on Očura

Keywords: Gothic, Očura chapel, Croatian Zagorje, John Corvinus, Beatrice Frankapan, George Brandenburg-Ansbach

St Jacob's Chapel (initially dedicated to the Virgin Mary) in Očura is a well-preserved monument of the Gothic period in Croatian Zagorje. This paper aims to demonstrate the unlikelihood of a pilgrimage edifice being constructed at the end of the 15th or in the first decades of the 16th century. Three prominent nobles will be suggested as potential patron(s) of the Očura chapel: John Corvinus, Beatrice Frankapan, and George Brandenburg-Ansbach.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Miha VALANT, Štiri "Sensationsbilder" v Ljubljani

Ključne besede: *Sensationsbilder*, razstavljanje, Georg Conräder, Gabriel von Max, Nicolaus Lehmann, trg umetnin, umetnost 19. stoletja

Članek se osredotoča na razstavno prakso t. i. senzacijskih slik (*Sensationsbilder*). Šlo je za razstave ene same slike z bodisi izjemno vsebino bodisi znanim avtorjem, ki so potovale po različnih krajih po državi ali celo mednarodno. Ta praksa je bila v Avstriji še posebej razširjena v drugi polovici 19. stoletja. Razstave senzacijskih slik so v 70. in 80. letih 19. stoletja prišle tudi Ljubljano. Razstavili so dve sliki s tematiko iz zgodovine Habsburške dinastije, ki sta jih izdelala slikarja Georg Conräder in Carl Otto, pa tudi dve religiozni deli pomembnega münchenskega slikarja Gabriela Maxa.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Miha VALANT, Four "Sensationsbilder" in Ljubljana

Keywords: *Sensationsbilder*, exhibiting, Georg Conräder, Gabriel von Max, Nicolaus Lehmann, art market, 19th century art

This article focuses on exhibiting so-called sensational paintings (*Sensationsbilder*). These were typically exhibitions of only one artwork with either an exceptional theme and/or famous author that travelled around different cities within one country or internationally. This practice was especially common in Austria in the second half of the 19th century. This kind of exhibition could also be found in Ljubljana in the 1870s and 1880s. Two such paintings were exhibited with themes from the history of the Habsburg dynasty, made by painters Georg Conräder and Carl Otto, along with two religious works from the famous painter Gabriel Max from Munich.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Tomislav VIGNJEVIĆ, Od spomina na ustoličenje koroških vojvod do »kraljestva Sklavaniye«. O nekaterih grbih slovenskih dežel v umetninah, povezanih z Maksimilijanom I.

Ključne besede: Maksimilijan I., grbi, slovenske dežele, Albrecht Altdorfer, renesansa

V članku obravnavam upodobitve grbov slovenskih dežel, ki so nastale za umetnine, povezane s cesarjem Maksimilijanom I. Obravnavana so tudi omembe teh grbov v besedilih. Tako je tukaj objavljen tudi kratek opis ustoličevanja koroških vojvod. Posebna pozornost pa je posvečena dvema upodobitvama »kraljestva Sklavanija«, in sicer v grafiki na *Slavoloku Maksimilijana I.* iz leta 1515, ki je delo Albrechta Altdorferja, in pa v delu tega istega slikarja v sklopu *Zmagoslavnega pohoda Maksimilijana I.* V dveh teh umetninah je z grbi ponazorjena izvirna zamisel o preoblikovanju Cesarstva in oblikovanju novih kraljestev, kot jo je narekoval cesar Maksimilijan I.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Tomislav VIGNJEVIĆ, From the Commemoration of the Carinthian Dukes' Enthronement to the "Kingdom of Sclavania". On Some Coats of Arms from the Slovene Lands in Artworks Related to Maximilian I

Keywords: Maximilian I, coats of arms, Slovene lands, Albrecht Altdorfer, renaissance

In this article, I discuss the depictions of the coats of arms of the Slovene lands that were created for artworks associated with Emperor Maximilian I. Textual references to these coats of arms are also discussed. Thus, a short description of the enthronement of the Dukes of Carinthia is also included. Particular attention is paid to two depictions of the 'Kingdom of Sclavania', namely the 1515 engraving on the *Arch of Honour* by Albrecht Altdorfer and the work by the same painter in the *Triumphal Procession of Maximilian I*. In these two works of art, the coats of arms illustrate the original idea for the Empire's transformation and the creation of new kingdoms as envisioned by the Emperor Maximilian I. These two works of art were ordered by the Emperor Maximilian I, and the coats of arms were used to represent the new kingdoms.
